

A close-up photograph of a young girl with dark skin and hair, wearing a white fur-trimmed coat. She has her hands pressed together over her mouth in a gesture of surprise or excitement, with her eyes wide open and looking slightly to the side. The background is a soft, out-of-focus green field.

Verkenning overladenheid

September 2017 – maart 2018

curriculum.nu

VANDAAG WERKEN AAN HET ONDERWIJS VAN MORGEN

Vragen in plan van aanpak voor de verkenning overladenheid

- Wat wordt verstaan onder overladenheid? En wat wordt binnen deze verkenning hieronder verstaan?
- Welke (f)actoren spelen op welke wijze een rol bij overladenheid? En welke (f)actoren zijn in het kader van de herijking van het curriculum te beïnvloeden?
- Waar is er sprake van overladenheid van het curriculum? En wat zijn mogelijke oplossingsrichtingen?
- Welke richtvragen en welk houvast kunnen we de ontwikkelteams en – scholen meegeven om met ons de vragen binnen deze verkenning verder aan te scherpen en te beantwoorden?
- Een aantal factoren is in het kader van de herijking van het curriculum niet te beïnvloeden. Hoe kunnen wij dan toch deze factoren in de loop van het proces verhelderen en/of voor het voetlicht brengen bij die actoren die hierin een verantwoordelijkheid hebben en hierop een interventie kunnen plegen?

Activiteiten en opbrengsten

Activiteiten:

- Gesprekken met experts met een brede blik op onderwijs/curriculum (uit wetenschap, beleid en praktijk)
- Bijeenkomst schoolleiders en leraren, december 2017
- Door LAKS uitgevoerd: peilingen en gesprek met enkele leerlingen

Opbrengsten:

- Input voor werkopdracht aan de ontwikkelteams
- Adviezen voor ontwikkelproces Curriculum.nu
- Aandachtspunten voor vervolgfase

Literatuur:

Voogt, J. , Nieveen, N. & Klöpping, S. (2017). *Curriculum overload: a literature study*. Report prepared under the auspices of the OECD Future of Education and Skills 2030 project. Amsterdam: University of Amsterdam

Wat is overladenheid?

Literatuur:

'Een ongewenste belasting die ervaren wordt door schoolleiders, leraren of studenten en veroorzaakt wordt door percepties over te ambitieuze verwachtingen van het curriculum en/of de uitwerkingen daarvan (in syllabi, methodes en beoordelingsmaterialen) voor het leer- en onderwijsproces.'

Experts:

'Er moet meer dan er kan (of er wordt gedacht dat er meer moet)'
'Erfzonde van het onderwijs'

Scholen:

Geven hetzelfde aan als experts, daarnaast in de beleving vaak verweven met werkdruk/werklast. Maar ook: 'Het is maar net hoe overladen je het zelf maakt.'

Welke (f)actoren spelen een rol?

Literatuur:

- De materiële visualisering van het curriculum (omvang, mate van gedetailleerdheid – hoe het curriculum als geheel eruit ziet)
- Ongebreidelde uitbreiding van het curriculum (onderwijs lost maatschappelijke problemen op, vakspecialisten voegen extra onderdelen toe)
- Curriculumambities t.a.v. de didactiek (actieve leerlinggeoriënteerde didactiek)
- Onbalans binnen het curriculum (overlap, fragmentatie, hiërarchie tussen vakken)
- Gebrek aan curriculum *alignment* (methodes, toetsing)
- Ontoereikende middelen en ondersteuning

(F)Actoren en mechanismen

Experts en scholen/leraren noemen nagenoeg dezelfde dingen:

- Thema's die op de school af komen waarbij voor scholen niet duidelijk is hoe het in te passen (en dat het niet altijd 'extra' is)
- Voortschrijdende wetenschap: 'er is steeds meer te weten'
- Opbrengstgericht werken/ verantwoordingscultuur /toets- en examendruk
- Methodegebruik; 'van kaft tot kaft', maar het 'flexibel omgaan met' vraagt veel overzicht; professionalisering (en ook dat kost tijd...)
- Niveauverschillen / passend onderwijs

(F)Actoren en mechanismen

- Vasthouden aan gewoontes, ook na een vernieuwing: imaginair curriculum
- Gebrek aan ondersteuning/sturing
- Invloed van ouders (inhoudelijke vragen, maar ook buitenschoolse activiteiten)
- Opvoedkundige rol van scholen
- Niet effectieve lestijd / 'weglekken' onderwijstijd
- Het is het geheel, het gebrek aan afstemming van alle actoren...

Waar/wanneer vooral?

- Vooral in bovenbouw po/so en in vo
- In vo ook door de leerlingen ervaren

Maar ook:

- persoonsgebonden, schoolleider speelt belangrijke rol,
- scholen die bewust keuzes maken (o.b.v. visie) ervaren minder overladenheid,
- in so zijn er andere aspecten die een rol spelen,
- verschil tussen leraren die parttime/fulltime werken

Leerlingen (door LAKS)

Peiling en panels onderwijs 2032:

- Zorg dat er ruimte is om echt de diepte in te gaan, met name in bovenbouw vo.
- Geef leerlingen regie over hun leerproces; laat hen vakken of (deel)onderwerpen kiezen waarmee ze zich bezig houden. 20% van de leerlingen kan dit, 65% zou dit willen (enquête 2032 onder bijna 3000 leerlingen).

Bovenstaande mogelijkheden hebben een positief effect op de motivatie.

Leerlingen (door LAKS)

Kleine peiling op ALV december 2017 (n=36):

- 44% vindt dat hij/zij niet genoeg tijd heeft voor lesstof/activiteiten in de tijd die ze er binnen en buiten de les voor krijgen.
- 39% geeft aan dat er buiten de 'gewone' lessen geen tijd is om extra of andere dingen te leren. 81% zou hier meer ruimte/tijd voor willen.

Strategieën om overladenheid te verminderen:

Literatuur:

- Overkoepelend curriculum raamwerk (gedeelde visie, geeft richting)
- Betrokkenheid van belanghebbenden tijdens het curriculumontwerpproces (aandacht voor het sociaal-politieke proces van curriculumontwerp)
- Minder inhoud en herverdeling van curriculumtijd (samenhang, betere balans tussen rekenen en taal en de andere vakken)
- Experts en docenten in ontwerpteams (beide vormen van expertise zijn nodig om tot een gebalanceerd curriculum te komen)
- Piloten en monitoren van curriculuminnovaties (problemen tijdig signaleren)
- Communicatie (biedt heldere navigatie in online omgevingen)
- Begeleiding en professionele ondersteuning (tijd, inzicht)

It's not one size fits all

Het belang van dimensies/strategieën varieert omdat landen verschillen in de manier waarop zij het curriculum reguleren (input/output-regulering)

Overladenheid:

- Sterk gereguleerde systemen: te veel volume en detail.
- Landen die overstappen van sterk gereguleerd naar meer gedereguleerd curriculum: onbekendheid met de aangeboden curriculaire ruimte.
- Gedereguleerde systemen: leerboeken en beoordelingsmethoden nemen de sturende rol van het curriculum over.

Adviezen / behoeften

- Duidelijk curriculum raamwerk, laat (beter) zien wat moet en waar ruimte is voor keuzes; NB: deze wordt al snel weer ingevuld...
- Stimuleer en ondersteun scholen om keuzes te maken (en samenhang aan te brengen)
- Het gaat om het hele systeem
- Laat zien hoe het kan

Wat is er met de adviezen van de verkenning gebeurd?

- Input voor werkopdracht ontwikkelteams
- Adviezen voor ontwikkelproces Curriculum.nu
- Meegenomen in analyses van de tussenproducten door werkgroep samenhang
- Aandachtspunten voor vervolgfase, overladenheid is niet alléén met een herziening van het landelijke curriculum te voorkomen: flankerend beleid en belangrijke keuzes te maken nog daarna

curriculum.nu

VANDAAG WERKEN AAN HET ONDERWIJS VAN MORGEN